

Klinika za stomatološku protetiku
Stomatološkog fakulteta, Beograd
upravnik Klinike prof. dr P. Vukovojac

Značaj ranog upoznavanja studenata s principima stomatološke deontologije

V. GAVRILOVIĆ

»Idealan lekar treba da ima, u prvom redu, duboku kulturu srca, zatim široku opštu kulturu duha, najzad, solidnu specijalnu kulturu«.

»Bez visoke kulture nema uspešnog lekarskog rada. Neizostavni deo opšte kulture jeste poznavanje kulturne istorije čovečanstva, naročito istorije medicine«.

Prof. dr Sima Milošević

Ono što nas je navelo, da upravo danas, izaberemo ovu temu i pokušamo da zauzmemo naš stav je želja za upoznavanjem naših studenata s principima stomatološke deontologije, kao i s istorijskim razvojem nauke kojoj su se posvetili, u odnosu na formiranje njihovog naučnog i stručnog usavršavanja. Kažemo, naučnog i stručnog (nenaučnog), jer smatramo da je za granicu između njih često potrebno pažljivo ispitivanje. Nauku čine rezultati proučavanja jednog određenog problema, koji se zasniva na činjenicama, do kojih se dolazi istraživanjem, a ne na praznom teoretisanju. Znači, samo direktan dodir sa autentičnim materijalom može dati radu naučni karakter, tj. originalnost.

Pitanje je: šta stomatološka nastava danas preuzima da bi vaspitala budućeg lekara-stomatologa u pogledu njegovih lekarskih obaveza i da li su promene nastale u savremenoj stomatologiji izazvale promene i u stomatološkoj etici i pred nju stavile nove probleme?

Pojam stomatološke deontologije uglavnom se poklapa s pojmom lekarske etike, samo je nešto širi, jer pored moralnih načela obuhvata i pravne propise, koji su u vezi sa lekarskim zvanjem. Pridržavanje etičkih načela potrebno je u vršenju svakog zvanja, tako da zapravo svaka profesija ima svoju deontologiju. Međutim, lekarska deontologija ima izuzetnu važnost zbog specifičnih uslova tog zvanja. Upravo, ljudski život i zdravlje, koji su objekat medicine, ne mogu se upoređivati s drugim objektima. Važnost lekarske etike je u tome, što se paci-

jent nalazi u zavisnosti, prisiljen da se poveri kako znanju, tako i dobronamer-
nosti lekara. Vrlo je teško, katkada skoro nemoguće, kontrolisati lekarske po-
stupke pa je i to razlog da se mora naglasiti važnost unutrašnje etičke kontrole
pri vršenju te plemenite i odgovorne društvene funkcije (Gavrilović¹).

Zato se od lekara od davnina traži, da se posebnom zakletvom obaveže, da
će se pridržavati etičkih načela svoje profesije. Ovo potvrđuje jevrejski princip:
»Ne čini drugima, što ne želiš da drugi tebi čine«, koji je
od naročitog značaja za lekarsku etiku (Gremek²).

Etičke i pravne obaveze stomatologa mogu se podeliti na obaveze prema
pacijentima, prema kolegama i drugim zdravstvenim radnicima, prema samome
sebi i prema društvenoj zajednici. Razna lekarska društva su izradila kodekse
lekarske etike u kojima su iznete najvažnije moralne obaveze lekara (Gremek²).

Najstariji dokumenat o lekarskoj odgovornosti je Hamurabijev za-
konik (2000 pre n. e.). Njime je prvi puta uspostavljena civilna i krivična
odgovornost lekara, u zavisnosti da li je pacijent bio rob ili slobodnjak. (Ga-
vri lo vi ć³).

Zatim se pominju Indija, Egipat, a u V veku pre n. e. javlja se kao prva
poznata kodifikacija načela lekarske etike Hipokratova zakletva, koja
je bila uobičajena formula pri stupanju u društvo asklepijada na ostrvu Kosu.
Tokom vekova ona je bila uzor, kojeg su se pridržavali lekari (Gavrilović³).

Godine 1948. na Kongresu Međunarodnog saveza lekar-
skih društava u Ženevi, Hipokratova zakletva je prilagođena
današnjim shvatanjima, a naročito nadnacionalnim koncepcijama o moralnim
obavezama lekara. Ova »Ženevska formulacija Hipokratove za-
kletve« glasi:

»U času kad stupam u lekarske redove svečano obećavam da ću svoj život
staviti u službu humanosti. Prema svojim učiteljima sačuvaću dužnu zahval-
nost i poštovanje. Svoje ću zvanje vršiti savesno i časno. Najvažnija će mi
briga biti zdravlje mog pacijenta. Poštovaću tajne onoga, ko mi se poveri.
Održavaću svim silama čast i plemenite tradicije lekarskog zvanja. Moje
kolege biće mi braća. U vršenju dužnosti prema bolesniku neće na mene
uticati nikakvi obziri vere, nacionalnosti, rase, političke ili klasne pripad-
nosti. Apsolutno ću poštovati ljudski život, od samog početka. Ni pod pret-
njom neću dopustiti da se iskoriste moja medicinska znanja suprotno
zakonima humanosti. Ovo obećavam svečano, slobodno, pozivajući se na
svoju čast«.

Savez lekarskih društava Jugoslavije prihvatio je Že-
nevsku zakletvu, tako da je ona obavezna i za naše lekare. (Gavri lo vi ć⁴).

Etička svest svakoga od nas se razvija i začinje već od dečijih nogu, a njeni
se temelji polažu još u krilu porodice. Ona se zatim nastavlja u školi i raznim
omladinskim organizacijama. Tokom studija, etička orijentacija budućeg lekara-
stomatologa se samo nadograđuje, time što dobija svoju praktičnu, profesional-
nu sadržinu.

Stomatološka etika naših dana svakako je prerasla klasične okvire hipo-
kratske formule. Sama činjenica da lekar-stomatolog danas radi sa čitavim nizom

svojih saradnika, menja se i pojam lekarske etike u mnogo obuhvatniji pojam stomatološke etike. Samim tim socijalizacija stomatologije dovodi do velikih promena u etičkim kodeksima.

U vezi navedenog, smatramo neophodnim, da se kod nas, kao što je to slučaj u svetu, studenti I godine upoznaju sa tako važnim pitanjima, koja tretiraju predmeti: Uvod u stomatologiju i Istorija stomatologije. Istoričar stomatologije može da bude od neocenjive važnosti, u borbi za »kulturu srca«, u nastojanjima za idejnu izgradnju budućeg lekara-stomatologa. To znanje, ukoliko postane na vreme dostupno studentima, može biti značajan doprinos nesebičnom razumevanju internacionalnosti stomatologije i orijentaciji u pravcu bolje međunarodne saradnje. Otkrivanje i detaljniji prikaz veze između ekonomskih i društvenih uslova, kulturnih i političkih prilika i stomatologije pojedinih istorijskih razdoblja, studij sociologije stomatologije, biće snažan podsticaj za upoznavanje društvenih nauka i za istorijsko-materijalističku izgradnju novih mladih stomatoloških generacija (Gavrilović⁵).

Svrha »Uvoda u stomatologiju« bi bila da studenti stomatologije upoznaju osnovne stomatološke pojmove i da već na početku studija steknu ispravne poglede na zadatak i društvenu funkciju lekara-stomatologa u prošlosti i sadašnjosti, da ispravno shvate zadatak stomatologije i položaj lekara u vezi s razvojem mišljenja o dobrom uređenju javne zdravstvene službe.

»Uvod« bi, između ostalog, obuhvatao i poglavlja: Šta je stomatologija (Definicija, podela i predmet stomatologije), O učenju stomatologije. (O izboru stomatološkog zvanja, planu stomatološke nastave, kako treba učiti, o naučno-istraživačkom radu, postdiplomskom usavršavanju-specijalizaciji, magistraturi, doktoratu nauka), Stomatološka dentologija (O odgovornosti stomatologa, lekarsku zakletvu, najvažnije dužnosti prema pacijentu. pravne vidove stomatoloških zahvata, dužnosti stomatologa prema samome sebi i odnos prema kolegama, dužnosti prema društvenoj zajednici itd).

Ovakvim sveobuhvatnijim etičkim vaspitanjem naših studenata postigao bi se željeni rezultat.

Svrha »Istorije stomatologije« bila bi da studenti I godine dobiju tačno saznanje o onome što se dogodilo i po mogućnosti, kako i zašto se to i tako dogodilo.

Prvi bi deo obuhvatao istorijski razvoj opšte stomatologije od preistorijskog doba i primitivnih naroda, preko srednjeg veka, renesanse, baroka i racionalizma do savremene stomatologije. Cilj je da studenti shvate da su kvar i deformacije zuba bili stalni pratioci čoveka još od samog početka i da današnji problemi te vrste ne mogu biti posledica promenjenih uslova koje je donela civilizacija, već su oni rezultat delovanja istog nepriznatog faktora, koji se javio čim je čovek počeo svoj život na zemlji.

Drugi deo bi obuhvatao istorijski razvoj jugoslavenske stomatologije od primitivnih početaka do odontologije, koji bi se nastavio razvojem savremene stomatologije.

Na svetlim primerima pionira stomatološke nauke u prošlosti i vekovne borbe protiv oboljenja usta i zuba, lekar-stomatolog našeg doba izgrađivače svoju etiku, koja pokazuje kontinuitet od Hipokratovih postulata do danas.

Upoznavanjem istorije stomatologije jugoslovenskih naroda, obogatiće svoje znanje iz nacionalne kulturne istorije i naučiti da ceni naš — makar i skroman — doprinos svetskoj stomatologiji.

Bavljenjem pak opštom istorijom stomatologije, doćiće do saznanja kako nijedan veliki uspeh stomatološke nauke nije zasluga pojedinca, niti je došao iznenada, već da je sve to rezultat dugog procesa usavršavanja i nadograđivanja jednog sitnog otkrića na drugo, često rezultat pravog kolektivnog rada, kolektivnog ne samo u smislu kompaktne radne grupe, nego uzajamnog pomaganja i saradnje lekara-stomatologa raznih zemalja. (Gavrilović⁵).

Napredak stomatologije donosi sobom i pojavu novih etičkih problema. Društvena dužnost stomatologa nije samo suzbijanje oboljenja usta i zuba, nego i aktivan rad na preventivnoj stomatologiji. Lekar-stomatolog mora biti učitelj naroda i raditi na kulturnom i zdravstvenom prosvetivanju. Da bi mogao to postići, stomatolog mora pratiti socijalna zbivanja, mora steći široku intelektualnu i moralnu kulturu.

Pokrenuli smo ovo pitanje, upravo na ovom visokom skupu, ne bi li naša diskusija dala inicijativu odgovornim ustanovama, da razmisle o ovom tako važnom problemu, kako bi se donela jedinstvena rešenja za sve stomatološke fakultete u zemlji.

S a d r ž a j

U radu se govori o važnosti ranog upoznavanja studenata sa principima stomatološke deontologije, kao i sa istorijskim razvojem nauke kojoj su se posvetili, u odnosu na formiranje njihovog naučnog i stručnog usavršavanja.

Postavlja se pitanje: šta stomatološka nastava danas preduzima da bi vaspitala budućeg lekara-stomatologa u pogledu njegovih lekarskih obaveza i da li su promene nastale u savremenoj stomatologiji izazvale promene i u stomatološkoj etici i pred nju postavile nove probleme.

S u m m a r y

THE SIGNIFICANCE OF TEACHING STUDENTS THE PRINCIPLES OF STOMATOLOGIC DEONTOLOGY

The paper stresses the importance of the students getting acquainted as early as possible with the principles of deontology and with the historical development of the branch of medicine they have chosen as their profession. This is necessary to improve their professional and scientific training.

The question now arises: what does stomatologic teaching undertake to train the future dental surgeon with regard to his medical obligations? Have the changes occurring in modern dentistry caused changes in professional ethics as well and are there new problems to be faced.

Z u s a m m e n f a s s u n g

DIE BEDEUTUNG DER FRÜHZEITIGEN BEKANNTMACHUNG DER STUDENTEN MIT DEN PRINZIPIEN DER STOMATOLOGISCHEN DEONTOLOGIE.

Die Wichtigkeit der frühzeitigen Bekanntmachung der Studenten mit den Prinzipien der stomatologischen Deontologie, als auch mit der historischen Entwicklung der Wissenschaft der sie sich

gewidmet haben, muss, mit Rücksicht auf ihre wissenschaftliche und fachliche Ausbildung, betont werden.

Es wird die Frage aufgeworfen: Was wird im stomatologischen Unterricht unternommen um den zukünftigen Zahnarzt mit seinen Berufspflichten bekanntzumachen; weiters, ob Veränderungen die in der zeitgemässen Stomatologie entstanden sind auch Veränderungen in der stomatologischen Ethik nach sich ziehen und neue Probleme vor sie stellen?

LITERATURA:

1. GAVRILOVIĆ, V.: Neka savremena pitanja stomatološke deontologije, Zbornik V Stomatološke nedelje SRS, SGS, Beograd 1967.
2. GRMEK, D. M.: Uvod u medicinu, Medicinska knjiga, Beograd-Zagreb, 1953.
3. GAVRILOVIĆ, V.: Istorija stomatologije, Medicinska knjiga, Beograd-Zagreb, 1969.
4. GAVRILOVIĆ, V.: Neka savremena pitanja stomatološke deontologije, Zbornik radova V Stomatološke nedelje, Kragujevac SGS, Beograd, 1967.
5. GAVRILOVIĆ, V.: Istorija na stomatologijata i stomatološkata praksa, Zbornik na stručnite raboti od I Stomatološki sobir na SRM, Skopje — Katlanovska banja, Skopje, 1967.